

Risicomanagement in de jeugdbescherming in de provincie Zeeland

Inspectie jeugdzorg
Utrecht, juni 2008

Samenvatting

De Inspectie jeugdzorg heeft op grond van de signalen die zij krijgt door klachten van burgers, meldingen van instellingen en ernstige calamiteiten het vermoeden dat de veiligheid van onder toezicht gestelde kinderen niet overal is gewaarborgd.

Om dit onderwerp nader te onderzoeken heeft de inspectie in 2007 twee deelprojecten geïnitieerd. Het eerste deelproject, een quick scan bij alle Bureaus Jeugdzorg, is in december 2007 afgerond. De quick scan is uitgevoerd door onderzoeksbureau PI Research en had tot doel om na te gaan hoe risicomanagement wordt uitgevoerd bij kinderen die onder toezicht zijn gesteld. Onder de term risicomanagement wordt verstaan de activiteiten van Bureau Jeugdzorg gericht op het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor de jeugdige ernstig bedreigende gebeurtenissen. Op grond van de bevindingen van PI Research heeft de inspectie een aantal aanbevelingen gedaan aan alle Bureaus Jeugdzorg en provincies.

Het tweede deelproject is uitgevoerd in de eerste maanden van 2008 en bestond uit een verdiepend onderzoek naar de jeugdbescherming in drie provincies, Utrecht, Zeeland en Noord-Brabant. Doel van het project was te onderzoeken in welke mate de Bureaus Jeugdzorg in deze provincies systematisch handelen in het belang van de veiligheid van het kind.

Dit rapport bevat de bevindingen van het onderzoek van de Inspectie jeugdzorg bij Bureau Jeugdzorg Zeeland. De hoofdvraag van de inspectie bij het onderzoek luidde als volgt:

Past Bureau Jeugdzorg Zeeland risicomanagement systematisch toe bij onder toezicht gestelde kinderen?

De inspectie is van oordeel dat Bureau Jeugdzorg Zeeland risicomanagement onvoldoende systematisch toepast bij onder toezicht gestelde kinderen. De inspectie acht de aangetroffen situatie bij Bureau Jeugdzorg Zeeland ernstig, omdat er onvoldoende waarborgen zijn voor de veiligheid van het onder toezicht gestelde kind. De jeugdbescherming is niet zodanig georganiseerd dat het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor het kind ernstig bedreigende gebeurtenissen een structureel en expliciet onderdeel is van het primaire proces. Hierdoor is niet zichtbaar of alles eraan gedaan is om eventuele mishandeling, verwaarlozing of misbruik te signaleren en te voorkomen dat het kind (opnieuw) slachtoffer wordt hiervan.

De inspectie doet daarom Bureau Jeugdzorg Zeeland de volgende aanbevelingen.

- Geef de medewerkers houvast bij het verzamelen van informatie over veiligheidsrisico's voor het kind en het op grond hiervan trekken van een conclusie. Naast een gestandaardiseerd instrument voor risico-inschatting is hierbij tevens van belang een planmatige werkwijze en overleg- en beslisstructuur. Zie erop toe dat er langs deze lijnen wordt gewerkt.

- Zorg dat de verantwoordelijkheid voor het signaleren en bespreken van risico's structureel is belegd en niet afhankelijk van de inschatting van de gezinsvoogd.
- Zorg dat medewerkers eenduidige kennis hebben over de middelen die Bureau Jeugdzorg Zeeland heeft om risico's te beperken.
- Leg afspraken vast over het tijdig opstellen van het plan van aanpak en over de inhoud ervan. Bewaak hierbij dat het plan een werkdocument is, een functie heeft meer dan (alleen) een formeel juridisch document.
- Bezie hierbij wat de functie van het contactjournaal is. Het gaat niet om het schrijven als doel op zich, maar als middel om het standpunt van Bureau Jeugdzorg Zeeland vast te leggen en het planmatig werken te ondersteunen.
- Geef gedragswetenschappers een grotere en structurele rol in het primaire proces van de jeugdbescherming.
- Organiseer het overleg over casuïstiek zodanig dat alle casussen voldoende frequent inhoudelijk aan bod komen.
- Zorg dat na de ondertoezichtstelling meteen kan worden begonnen met de uitvoering van de maatregel door een gezinsvoogd. Wachtlijsten binnen de jeugdbescherming zijn niet acceptabel.
- Monitor en evaleer het werken volgens bovenstaande aanbevelingen regelmatig en zorg voor borging van de nieuwe werkwijze.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding.....	7
1.1	Aanleiding.....	7
1.2	Onderzoeksvragen.....	7
1.3	Onderzoeksopzet.....	8
1.4	Leeswijzer.....	9
Hoofdstuk 2	Oordeel en onderbouwing.....	11
2.1	Uitvoeringsbeleid voor risicomanagement.....	11
2.2	Het inschatten van risico's.....	12
2.3	Het beperken van risico's.....	14
2.4	Toetsing en sturing.....	15
2.5	Deskundigheid(sbevordering).....	16
Hoofdstuk 3	Eindoordeel en aanbevelingen.....	19
3.1	Eindoordeel.....	19
3.2	Aanbevelingen.....	19
Bijlage 1:	Notitie "Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen".....	21
Bijlage 2:	Toetsingskader Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen.....	27

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De veiligheid van het kind is een van de belangrijkste aspecten waarop de Inspectie jeugdzorg haar toezicht richt. De inspectie heeft op grond van de signalen die zij krijgt door klachten van burgers, meldingen van instellingen, en ernstige calamiteiten het vermoeden dat de veiligheid van onder toezicht gestelde kinderen niet overal is gewaarborgd. Om die reden heeft de inspectie in 2007 twee deelprojecten geïnitieerd om meer zicht te krijgen op de veiligheid van kinderen die onder toezicht zijn gesteld.

Ten eerste is middels een quick scan bij alle Bureaus Jeugdzorg onderzocht op welke wijze risicomanagement wordt toegepast bij kinderen die onder toezicht zijn gesteld. Onder de term 'risicomanagement', die aansluit op de Deltamethode, wordt verstaan "alle activiteiten van Bureau Jeugdzorg, gericht op het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor de jeugdige ernstig bedreigende gebeurtenissen". Bij risicomanagement gaat het in de eerste plaats om de veiligheid van het kind. "Voorkomen moet worden dat de jeugdige (opnieuw) slachtoffer wordt van mishandeling, verwaarlozing of misbruik" (*Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij: De nieuwe methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling*. Utrecht: MOgroep (januari 2007)). Onderzoeksbureau PI Research heeft de quick scan in opdracht van de inspectie uitgevoerd. Dit deelproject is afgerond in december 2007 en heeft geresulteerd in een rapport van PI Research en een notitie van de inspectie, met daarin aanbevelingen voor alle Bureaus Jeugdzorg en provincies.¹ De notitie is opgenomen in bijlage 1.

Uit de quick scan komt naar voren dat risicomanagement binnen de jeugdbescherming nog onvoldoende systematisch en professioneel wordt toegepast. In het tweede deelproject is daarom gekozen om de toepassing van risicomanagement in een drietal provincies nader te onderzoeken. Het betreft de provincies Utrecht, Zeeland en Noord-Brabant, die het onderwerp jeugdbescherming hadden aangegeven in hun toezichtwensen.

Dit rapport gaat in op het onderzoek en de bevindingen van de inspectie bij Bureau Jeugdzorg Zeeland.

1.2 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van de Inspectie jeugdzorg luidde als volgt:

Past Bureau Jeugdzorg Zeeland risicomanagement systematisch toe bij onder toezicht gestelde kinderen?

¹ *Risicomanagement bureaus jeugdzorg inzake OTS pupillen/pupillen die ondertoezicht gesteld zijn. Ontwikkeling van een meetinstrument (quick scan) en rapportage over de hiermee verzamelde data.* Duivendrecht: PI Research (september 2007). *Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen. Aanbevelingen van de Inspectie jeugdzorg naar aanleiding van een quick scan.* Utrecht: Inspectie jeugdzorg (december 2007).

Deelvragen zijn:

1. Heeft de sector/afdeling jeugdbescherming van Bureau Jeugdzorg Zeeland beleid vastgesteld voor risicomanagement om de veiligheid van het onder toezicht gestelde kind te waarborgen²?
2. Voeren gezinsvoogden het beleid ten aanzien van risicomanagement zichtbaar uit in de praktijk?
3. Sturen teamleiders en gedragswetenschappers de gezinsvoogden aan op het toepassen van risicomanagement?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden heeft de inspectie een toetsingskader opgesteld (zie bijlage 2). Uit het toetsingskader wordt duidelijk dat risicomanagement breder is dan risico-inschatting of risicotaxatie; het taxeren en beperken van risico's voor het kind dient voortdurend te gebeuren tijdens de uitvoering van de ondertoezichtstelling. Risicomanagement bestaat daarom uit twee hoofdactiviteiten: risico-inschatten en beperken. De inspectie verwacht deze hoofdactiviteiten terug te zien in het beleid van Bureau Jeugdzorg, de uitvoering door gezinsvoogden en de toetsing/aansturing door lijn- en staffunctionarissen.

Onder *risico-inschatten* verstaat de inspectie: het op basis van (systematisch) verzamelde informatie trekken van een conclusie over het risico op voor de jeugdige ernstig bedreigende omstandigheden / gebeurtenissen.

Onder *beperken* verstaat de inspectie: het beperken van het risico op voor de jeugdige ernstig bedreigende omstandigheden / gebeurtenissen.

1.3 Onderzoeksopzet

Voorafgaand aan het toezicht heeft de inspectie een gesprek gevoerd met de manager van de sector/afdeling jeugdbescherming van het Bureau Jeugdzorg. Dit gesprek diende ter oriëntatie op de organisatie en het beleid van de sector/afdeling jeugdbescherming. Daarnaast werd in onderling overleg bepaald welke jeugdbeschermingsteams zouden deelnemen aan het onderzoek.

In Zeeland is gekozen voor de locatie Middelburg. Doordat aan de interviews ook team Terneuzen heeft meegedaan, heeft de inspectie echter ook kennisgenomen van de werkwijze van locatie Terneuzen.

Het onderzoek is in iedere provincie op een vergelijkbare wijze uitgevoerd en bestond uit de volgende onderdelen:

- Beleidsanalyse aan de hand van een door Bureau Jeugdzorg ingevulde, schriftelijke vragenlijst. Het ging om uitvoeringsbeleid: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen en andere op de uitvoering gerichte documenten.
- Gesprekken met: 4 gezinsvoogden (per gesprek 2 gezinsvoogden), 2 teamleiders en een of twee gedragswetenschappers.

² Om deze vraag te beantwoorden is o.a. gebruik gemaakt van de informatie uit de quick scan van de betreffende Bureaus Jeugdzorg.

- Het bijwonen van een vorm van multidisciplinair casuïstiekoverleg en het uitvoeren van dossieronderzoek (6 dossiers).

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft de bevindingen weer van het onderzoek binnen de jeugdbescherming. Per thema van het toetsingskader geeft de inspectie aan wat haar verwachting is, hoe haar oordeel luidt en wat de bevindingen zijn waarop zij dit oordeel baseert.

In hoofdstuk 3 geeft de inspectie haar eindoordeel weer en doet ze aanbevelingen, gericht aan Bureau Jeugdzorg Zeeland en aan de provincie Zeeland.

Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing

2.1 Uitvoeringsbeleid voor risicomanagement

Verwachting

Het uitvoeringsbeleid³ van BJZ voor risicomanagement is van voldoende kwaliteit wanneer beschreven is hoe, op welke momenten en op grond van welke criteria risico-inschattingen plaatsvinden tijdens de on-dertoezichtstelling. Ook is beschreven hoe het instrument voor risico-inschatting te gebruiken en hoe de uitkomsten vast te leggen.

Er dienen richtlijnen te zijn hoe te handelen bij een verhoogd risico voor de veiligheid van het kind en/of (een vermoeden van) kindermishandeling. Daarnaast is duidelijk hoe de continuïteit te waarborgen bij interne en externe overdrachten. Tenslotte verwacht de inspectie dat er een vastgelegde werkwijze is voor de toetsing van de uitvoering van risicomanagement, inclusief duidelijkheid over de verschillende bevoegdheden en verantwoordelijkheden van medewerkers.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat bij Bureau Jeugdzorg Zeeland niet gesproken kan worden van beleid voor risicomanagement van voldoende kwaliteit, omdat op de meeste van bovengenoemde punten beleid ontbreekt. Dit heeft drie redenen: Bureau Jeugdzorg Zeeland heeft weinig beleid vastgelegd, dit beleid geldt niet voor alle vormen van kindermishandeling en het beleid dat er is wordt ten dele als verouderd beschouwd door Bureau Jeugdzorg Zeeland. Veel is mondeling afgesproken, maar dit is kwetsbaar. Door het ontbreken van (inhoudelijk) beleid, met name van een instrument, is er voor medewerkers weinig houvast om risico's te signaleren en daarnaar te handelen.

Onderbouwing

Bovenstaand oordeel is gebaseerd op de volgende bevindingen.

Beleid risicomanagement

Bureau Jeugdzorg Zeeland heeft geen beleid expliciet voor risicomanagement vastgesteld. Er is wel een aantal beleidsstukken waarin impliciet iets over risicomanagement is vastgelegd. Dat zijn het in januari 2003 vastgestelde "Protocol Omgaan met vermoedens van (seksuele) kindermishandeling" en de concept werkinstructie voor het gebruik van de Quick Step. Het protocol geldt alleen nog voor seksueel misbruik. De Quick Step is, na geïntroduceerd te zijn geweest bij één team, achterhaald door het invoeren van de Deltamethode in dat team. Het zijn vooral mondelinge afspraken die het handelen van de medewerkers sturen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het tweewekelijkse casuïstiek overleg, waar risicotaxaties onderwerp van gesprek kunnen zijn. Voor de meeste teams telt de vooral mondelinge richtlijn dat bij ieder signaal dat de gezinsvoogd krijgt, dit tijdens het casuïstiekoverleg ingebracht wordt, of op ieder moment dat dit (eerder) nodig geacht wordt.

³ Onder uitvoeringsbeleid wordt verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijving van) werkprocessen, etc.

Beleid toetsing

Een werkwijze voor de toetsing is niet beschreven. Er is in de praktijk wel een werkwijze die, met de verschillende verantwoordelijkheden, voor iedereen duidelijk is. De teamleider toetst en bewaakt de uitvoering van het risicomanagement in het casuïstiekoverleg. Mondeling is afgesproken wat de verschillende bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn: de gezinsvoogd heeft de verplichting tot inbreng van het signaal bij de teamleider, de gedragswetenschapper kan ad hoc worden geconsulteerd en de teamleider is eindverantwoordelijk. Bij het team waar net gestart is met de Deltamethode wordt de gedragswetenschapper standaard ingezet bij de casuïstiekgroepjes-besprekingen.

Beleid continuïteit

Voor de wijze waarop de continuïteit wordt gewaarborgd bij interne overdrachten is geen schriftelijk beleid vastgelegd: het expliciet overdragen van informatie over de risico's en wat de gezinsvoogd gedaan heeft om de risico's te beperken, regelt het beleid dan ook niet. Algemene opvatting is wel dat een "warme overdracht" altijd nagestreefd dient te worden, ook bij externe overdrachten. Momenteel buigt een werkgroep zich over afspraken voor een goede interne overdracht indien sprake is van overname door een andere afdeling.

Beleid dossiers

De inspectie constateert tenslotte dat Bureau Jeugdzorg Zeeland met een vast format voor een plan van aanpak werkt, maar het format voorziet niet in het vastleggen van concrete eisen en uitkomsten van de risico-inschattingen. Mondeling is afgesproken dat concrete eisen worden benoemd als de situatie daartoe aanleiding geeft. Meer expliciet krijgt dit aandacht bij de pilot VOTS-en, waarbij als laatste kans voordat een Machtiging UHP wordt gevraagd, intensieve hulp in de thuissituatie wordt ingezet (project "stroomlijnen")⁴. Ook over het vastleggen van de uitkomsten van risico-inschattingen is een mondelinge afspraak gemaakt, namelijk dat resultaten van ieder overleg / risico-inschatting worden vastgelegd in een contactjournaal. Dit heeft de inspectie nauwelijks teruggezien in de contactjournaals.

2.2 Het inschatten van risico's

Verwachting

De inspectie verwacht dat gezinsvoogden het beleid voor risico-inschatten in de praktijk uitvoeren en verantwoorden. De uitvoering is goed wanneer gezinsvoogden weten op welke momenten en hoe zij risico-inschattingen moeten uitvoeren en dit ook zo doen. Ook handelen ze conform de richtlijnen bij een verhoogd risico voor het kind en/of (een vermoeden van) kindermishandeling. Verder is het belangrijk dat gezinsvoogden het gestandaardiseerde instrument voor risico-inschatting gebruiken ter ondersteuning van hun eigen intuïtie. De uitkomst van risico-inschattingen moeten in het dossier zijn vastgelegd. Ten slotte wordt bij interne en externe overdrachten (schriftelijke) informatie uitgewisseld over risico's voor het kind.

⁴ Geen van de door de inspectie onderzochte dossiers betrof een zogenaamde "Stroomlijnzaak".

Oordeel

De inspectie oordeelt dat er van uitvoering van beleid voor risicomanagement nauwelijks gesproken kan worden omdat Bureau Jeugdzorg Zeeland weinig beleid heeft (vastgelegd). In de uitvoering blijkt dat het verzamelen van informatie en het op grond hiervan een conclusie trekken over het risico dat het kind loopt, weinig systematisch, planmatig en expliciet gebeurt. Bureau Jeugdzorg Zeeland gaat meer reactief dan actief om met signalen. Daarnaast is het handelen over het algemeen te veel afhankelijk van de betreffende medewerker.

Onderbouwing

Bovenstaand oordeel is gebaseerd op de volgende bevindingen.

Moment en wijze van risico-inschatten

Van een markering van momenten voor risico-inschatten is in de meeste teams geen sprake: risico-inschattingen worden continu en weinig expliciet uitgevoerd op verschillende willekeurige momenten. Zo vindt uitvoering plaats tijdens veelvuldig intercollegiaal overleg, bilaterale gesprekken met de gedragswetenschapper en bilaterale gesprekken met de teamleider (casuïstiekoverleg) eens in de 2 á 3 weken. In het casuïstiekoverleg worden in ieder geval de zaken met een hoog risico besproken. Wat een hoog risico is, bepaalt de gezinsvoogd, soms in overleg met de gedragswetenschapper. De teamleider bewaakt het volgen van een casus met hoog risico. Bespreking gebeurt aan de hand van aandachtspunten (in het hoofd van de gezinsvoogd) op basis van problemen en gebeurtenissen op leefgebieden. Met uitzondering van het team Terneuzen, lijkt Bureau Jeugdzorg Zeeland weinig gestructureerd inhoudelijk te kijken naar de opvoedingssituatie en naar het kind: het doorlopen van de leefgebieden gebeurt niet systematisch. Welke informatie verzameld wordt, dan wel welke bronnen daarbij gebruikt worden, is verschillend, afhankelijk van de situatie.

Overigens lijkt er in het team dat onlangs is gestart met de uitvoering van de Deltamethodiek, wel sprake te zijn van een meer systematisch en kritisch elkaar bevragen op risico's. Bureau Jeugdzorg Zeeland geeft aan dat er in de Deltatraining voor hun medewerkers inmiddels meer aandacht is gekomen voor risicomanagement. Dit is gebeurd naar aanleiding van de quick scan van de Inspectie jeugdzorg naar risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen (zie bijlage 1).

Instrument

Een expliciet standpunt over de risico's / veiligheid op basis van de verzamelde informatie wordt weinig ingenomen. Dit heeft ten dele te maken met het ontbreken van een eenduidig instrument voor risico-inschatting. Zo maken sommige, maar niet alle teamleiders, tijdens casuïstiekbesprekingen gebruik van een lijst met aandachtsgebieden voor de veiligheid van het kind. De gedragswetenschappers gebruiken lijsten uit het Verbetertraject Indicatiestelling Bureau Jeugdzorg (VIB) en Delta.

Of de informatieverzameling gericht op oordeelsvorming over risico / onveiligheid heeft plaatsgevonden is in de dossiers dan ook wisselend zichtbaar. Dit geldt ook voor de momenten dat er een risico-inschatting heeft plaatsgevonden en voor het oordeel over het risico zelf. Dat volgens de interviews de uitkomsten van de risico-inschatting in het contactjournaal (althans de uitkomsten van het overleg met de teamleider of de gedragswetenschapper) worden vastgelegd, blijkt vaak niet uit de dossiers.

Overdracht

Bij interne overdrachten, die relatief vaak voorkomen, geven gezinsvoogden aan informatie uit te wisselen over factoren die een rol spelen in de veiligheid van het kind, bijvoorbeeld verslaving of GGZ-problematiek bij de ouder(s). Bijna altijd door een warme overdracht te houden: een gesprek tussen de oude en de nieuwe gezinsvoogd en een gesprek tussen beide gezinsvoogden en het gezin. Soms, bijvoorbeeld als er bijzonderheden zijn, maken de gezinsvoogden een ½ A4-tje waarin de lijn en de stand van zaken worden weergegeven. De inspectie heeft in een dossier, waarbij sprake was van een interne overdracht van de casus, een dergelijk document aangetroffen, maar expliciet informatie over risico's/veiligheid daarin niet gezien. De meeste andere dossiers zijn hier evenmin expliciet over. Bij externe overdracht probeert men op dezelfde wijze te werken als bij interne overdracht, soms lukt het hierbij niet om een warme overdracht te houden. Externe overdrachten komen weinig voor. Als ze voorkomen is het meestal een overdracht naar Bureau Jeugdzorg Zeeland, waarbij de gezinsvoogden de casus vaak slecht overgedragen krijgen, vindt Bureau Jeugdzorg zelf. Een check bij de collega's intern of na overdracht de informatie is overgekomen, doet men bijna niet omdat men uitgaat van de professionaliteit van de collega-gezinsvoogd.

2.3 Het beperken van risico's

Verwachting

De inspectie verwacht dat gezinsvoogden het beleid voor beperken van risico's in de praktijk uitvoeren en verantwoorden. De uitvoering is goed wanneer gezinsvoogden weten wat hun regierol inhoudt en hoe deze in te zetten in het belang van de veiligheid van het kind. Ook het stellen van concrete eisen t.a.v. de veiligheid van het kind en deze vastleggen (in het plan van aanpak) is hierbij van belang. Dat geldt tevens voor het bewaken van het nakomen van de eisen. Indien het nodig is, stellen gezinsvoogden hun handelen bij op basis van de uitkomsten van de risico-inschatting.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat in Bureau Jeugdzorg Zeeland het beperken van risico's deels goed uitgevoerd wordt. Daar waar duidelijk een risico geconstateerd is, wordt er duidelijk gehandeld en is de inzet van de regierol ook in het betreffende dossier zichtbaar. Daar waar echter een dergelijk risico niet wordt aangegeven, is het niet duidelijk of dat weloverwogen is of niet. Daarmee is niet duidelijk of acties terecht achterwege worden gelaten.

Onderbouwing

Bovenstaand oordeel is gebaseerd op de volgende bevindingen.

Regierol

De inspectie constateert dat gezinsvoogden duidelijke noties hebben over omgaan met risico's en hun regierol daarin, maar dit is wisselend zichtbaar in de dossiers. Hoewel het format van het plan van aanpak expliciet vraagt hoe de regie vorm gegeven wordt, wordt dit in de praktijk vaak niet aangegeven. In enkele dossiers blijkt wel dat er actie is ondernomen om risico's te beperken, bijvoorbeeld door het plaatsen van een kind in een pleeggezin. De gezinsvoogden geven aan hun regierol in te vullen onder meer door het zo duidelijk mogelijk uitstippelen van de hulpverleningslijnen. Ook zijn ze verantwoordelijk voor het inplannen en voorzitten van overleggen met andere hulpverleners en deskundigen. Daarbij vindt men het belangrijk dat de positie en rol van de gezinsvoogd helder wordt uitgelegd. Naar cliënten toe geven de gezinsvoogden aan wat wel en niet onderhandelbaar is. Een knelpunt dat veel aandacht nodig heeft, is dat niet alle hulpverleners weten of erkennen wat de regierol van de gezinsvoogd inhoudt. Zo stellen volgens de geïnterviewde medewerkers met name GGZ-hulpverleners regelmatig hun hulpbeleid bij, of stoppen de hulp, zonder overleg met de gezinsvoogd.

Bewaken concrete eisen

Van het vastleggen van concrete eisen over de veiligheid in het dossier is bij Bureau Jeugdzorg Zeeland veelal nog geen sprake, zoals ook uit de dossiers blijkt. Van zichtbare bewaking van deze eisen is dan ook weinig sprake. Aangegeven wordt dat soms wel eisen naar ouders gesteld en gecommuniceerd worden, bijvoorbeeld via een brief of een schriftelijke aanwijzing (door de teamleider). Bij wijzigingen, zo geven gezinsvoogden aan, wordt het handelen wel bijgesteld maar het plan van aanpak wordt niet tussentijds aangepast. Het is de inspectie overigens opgevallen dat het eerste plan van aanpak bijna nooit binnen 6 weken na de start van de OTS verschijnt. Ook de eerste contactjournaals verschijnen vaak te laat.

2.4 Toetsing en sturing

Verwachting

Teamleiders en gedragswetenschappers toetsen en sturen in de praktijk op risicomanagement wanneer zij de werkwijze / concrete gedragsregels uit het beleid kennen en gezinsvoogden aansturen op het uitvoeren van dit beleid. Verder is het noodzakelijk dat zij de casus inhoudelijk toetsen en de uitkomst van deze toetsing vastleggen. Ten slotte passen zij het uitvoeringsbeleid zo nodig aan op basis van ervaringen op casusniveau.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat Bureau Jeugdzorg Zeeland nog niet goed genoeg toetst en stuurt in de praktijk op risicomanagement. De wijze van inhoudelijk toetsen en sturen verschilt per teamleider en de inzet van de gedragswetenschapper is te beperkt. Dat het kan voorkomen dat een casus eenmaal in het jaar besproken wordt, is te weinig frequent.

Onderbouwing

Bovenstaand oordeel is gebaseerd op de volgende bevindingen.

Aansturen op uitvoering risicomangement

De wijze waarop teamleiders hun eindverantwoordelijkheid invullen voor risicomangement is niet eenduidig. Zo verschilt de manier van kijken naar de leefgebieden: niet alle teamleiders maken gebruik van de lijst met aandachtsgebieden voor de veiligheid van het kind. Teamleiders zitten dicht op het uitvoeren van de werk van de gezinsvoogden. De teamleider toetst en stuurt de gezinsvoogden in hun uitvoering van (het beleid voor) risicomangement in de casuïstiekbesprekingen, die eens in de 2 à 3 weken bilateraal plaatsvinden. Door het bewaken van beslismomenten komt elke casus eens in de zoveel tijd wel aan bod. Omdat echter een systematiek ontbreekt om de gehele caseload met een bepaalde frequentie door te nemen, kan het gebeuren dat een casus pas onder de aandacht komt als er sprake is van verlenging van de ondertoezichtstelling (eens per jaar).

Tussen de casuïstiekbesprekingen door is er veel ad hoc overleg naar aanleiding van gebeurtenissen. De gedragswetenschappers, waarvan er slechts 4 zijn voor alle functies en taken van Bureau Jeugdzorg Zeeland, hebben niet direct zicht op het handelen van de gezinsvoogden. Door de gezinsvoogden uit de meeste teams kunnen de gedragswetenschappers slechts ad hoc geconsulteerd worden, hetgeen als een gemis door de gezinsvoogden ervaren wordt. Bij één team is de gedragswetenschapper inmiddels standaard aanwezig in de casuïstiekgroepjes. Hier is net gestart met de uitvoering van het vier-stappen model van de Deltamethode. De teamleider zit het overleg voor en vraagt expliciet naar zorgpunten en bedreigingen op leefgebieden⁵.

Vastleggen uitkomst toetsing

De casusbesprekingen c.q. de uitkomst van de toetsing worden op verschillende wijze vastgelegd. Een teamleider legt aantekeningen vast in IJ, ter inzage van de medewerker. De andere teamleider houdt een mapje per medewerker bij. Hier legt de gezinsvoogd de besluiten vast in het contactjournaal. Of de gezinsvoogd dit doet, wordt overigens steekproefsgewijs getoetst. Teamleiders ondertekenen ieder plan van aanpak.

Het aanpassen van het uitvoeringsbeleid gebeurt, naar eigen zeggen, vrij weinig.

2.5 Deskundigheid(sbevordering)

Verwachting

De inspectie verwacht dat BJZ voorziet in de deskundigheid(sbevordering) van medewerkers met betrekking tot het toepassen van risicomangement. Medewerkers dienen geschoold te zijn op de uitvoering en verantwoording van risicomangement en dienen bekend te zijn met het uitvoeringsbeleid van de eigen organisatie.

⁵ In reactie op het conceptrapport meldt Bureau Jeugdzorg Zeeland op 28-04-2008 dat deze werkwijze ingezet wordt in alle teams zodra de invoering van de Deltamethode gerealiseerd is.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat Bureau Jeugdzorg Zeeland momenteel nog niet voorziet in voldoende deskundigheid bij de medewerkers in het toepassen van risicomanagement.

Onderbouwing

Bovenstaand oordeel is gebaseerd op de volgende bevindingen.

Scholing risicomanagement

Bureau Jeugdzorg Zeeland is gestart met de scholing in de Deltamethode van alle medewerkers, maar deze scholing is nog niet afgerond. Gezinsvoogden geven zelf aan een jurist die bijstand kan geven bij rechtszaken te missen. Vanuit het interne "Jeugdzorgcollege" wordt veel aandacht aan deskundigheidsbevordering besteed, zij het niet gericht op risicomanagement als zodanig. Zo is de kwaliteit van de indicatiestelling (VIB) een belangrijk onderwerp, maar ook "Kinderen van ouders met psychiatrische problemen" (KOPP). Teamleiders hebben te weinig invloed op de aard van de scholing van gezinsvoogden, omdat gezinsvoogden vrij zijn zich op te geven voor het scholingsaanbod. Dit geldt overigens niet voor de scholing in de Deltamethode.

Bekendheid met uitvoeringsbeleid

Er is, zoals eerder genoemd, geen beleid expliciet voor risicomanagement vastgesteld. De inspectie heeft wel de indruk dat medewerkers bekend zijn met de mondelinge richtlijnen; zij worden hiervan voornamelijk op de hoogte gehouden via bestaande werkoverleggen.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen

3.1 Eindoordeel

De hoofdvraag in het onderzoek: “Past het Bureau Jeugdzorg in Zeeland risicomanagement systematisch toe bij onder toezicht gestelde kinderen?”, beantwoordt de Inspectie jeugdzorg als volgt.

Bureau Jeugdzorg Zeeland past risicomanagement onvoldoende systematisch toe bij onder toezicht gestelde kinderen. Bureau Jeugdzorg Zeeland heeft nauwelijks beleid vastgesteld voor risicomanagement om de veiligheid van het onder toezicht gestelde kind te waarborgen. Dit heeft gevolgen voor de uitvoeringspraktijk. Het inschatten van risico's gebeurt weinig systematisch, planmatig en expliciet. Het handelen van gezinsvoogden om risico's te beperken is adequaat waar duidelijk een risico geconstateerd is. Waar dit echter niet het geval is, is niet duidelijk of dit weloverwogen is of niet en of acties terecht achterwege worden gelaten. Tenslotte worden gezinsvoogden niet eenduidig ondersteund en aangestuurd door teamleiders en gedragswetenschappers bij het toepassen van risicomanagement. Hierdoor is het inschatten en beperken van risico's voor het kind in te grote mate afhankelijk van de individuele medewerker.

De inspectie acht de aangetroffen situatie bij Bureau Jeugdzorg Zeeland ernstig omdat er onvoldoende waarborgen zijn voor de veiligheid van het onder toezicht gestelde kind. Het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor het kind ernstig bedreigende gebeurtenissen is immers geen structureel en expliciet onderdeel van het primaire proces van de jeugdbescherming. Niet zichtbaar is of alles eraan gedaan is om eventuele mishandeling, verwaarlozing of misbruik te signaleren en te voorkomen dat het kind (opnieuw) slachtoffer wordt hiervan. De inspectie doet daarom Bureau Jeugdzorg Zeeland de volgende aanbevelingen.

3.2 Aanbevelingen

De aanbevelingen uit de notitie “Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen” zijn onverkort van kracht.

Daarnaast beveelt de inspectie Bureau Jeugdzorg Zeeland aan:

- Geef de medewerkers houvast bij het verzamelen van informatie over veiligheidsrisico's voor het kind en het op grond hiervan trekken van een conclusie. Naast een gestandaardiseerd instrument voor risico-inschatting is hierbij tevens van belang een planmatige werkwijze en overleg- en beslissstructuur. Zie erop toe dat er langs deze lijnen wordt gewerkt.

- Zorg dat de verantwoordelijkheid voor het signaleren en bespreken van risico's structureel is belegd en niet afhankelijk van de inschatting van de gezinsvoogd
- Zorg dat medewerkers eenduidige kennis hebben over de middelen die Bureau Jeugdzorg Zeeland heeft om risico's te beperken.
- Leg afspraken vast over het tijdig opstellen van het plan van aanpak en over de inhoud ervan. Bewaak hierbij dat het plan een werkdocument is, een functie heeft meer dan (alleen) een formeel juridisch document.
- Bezie hierbij wat de functie van het contactjournaal is. Het gaat niet om het schrijven als doel op zich, maar als middel om het standpunt van Bureau Jeugdzorg Zeeland vast te leggen en het planmatig werken te ondersteunen.
- Geef gedragswetenschappers een grotere en structurele rol in het primaire proces van de jeugdbescherming.
- Organiseer het overleg over casuïstiek zodanig dat alle casussen voldoende frequent inhoudelijk aan bod komen.
- Zorg dat na de ondertoezichtstelling meteen kan worden begonnen met de uitvoering van de maatregel door een gezinsvoogd. Wachtlijsten binnen de jeugdbescherming zijn niet acceptabel.
- Monitor en evalueer het werken volgens bovenstaande aanbevelingen regelmatig en zorg voor borging van de nieuwe werkwijze.

Bijlage 1: Notitie "Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen"

Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen

Aanbevelingen van de Inspectie jeugdzorg naar aanleiding van een quick scan

December 2007

Inleiding

Achtergrond

De veiligheid van het kind is een van de belangrijkste aspecten waarop de Inspectie jeugdzorg haar toezicht richt. In dit kader wil de inspectie onder andere meer zicht krijgen op de veiligheid van kinderen die onder toezicht zijn gesteld.

Door middel van een quick scan heeft de inspectie onderzocht of de afdelingen jeugdbescherming van de Bureaus Jeugdzorg in alle provincies op een systematische en professionele wijze omgaan met risico's wanneer kinderen onder toezicht zijn gesteld. PI Research heeft deze quick scan in opdracht van de inspectie uitgevoerd. De quick scan heeft de vorm gekregen van vragenlijsten, schriftelijk beantwoord door gezinsvoogden, teamleiders en gedragswetenschappers. De uitkomsten van de quick scan zijn te vinden in bijgevoegd rapport, '*Risicomanagement bureaus jeugdzorg inzake OTS pupillen/pupillen die onder toezicht gesteld zijn*'⁶.

In deze notitie geeft de inspectie haar conclusies en oordeel weer op basis van de bevindingen in het rapport. Tevens doet ze aanbevelingen aan de Bureaus Jeugdzorg, de provincies / grootstedelijke regio's en de MOgroep.

Risicomanagement

Alle kinderen die onder toezicht staan worden ernstig in hun ontwikkeling bedreigd. Vaak is lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld, of de dreiging daarvan, de reden om de ondertoezichtstelling uit te spreken. Maar niet altijd is onmiddellijk waarneembaar dat van dergelijk geweld sprake is. En waar het eerst afwezig is kan het er later toch zijn. Het is van belang dat de jeugdbescherming zicht krijgt op deze risico's en alert blijft op mogelijke nieuwe risico's die zich tijdens de ondertoezichtstelling kunnen voordoen.

In aansluiting op de Deltamethode gebruiken we hiervoor de term 'risicomanagement'. Onder risicomanagement wordt verstaan "alle activiteiten van Bureau Jeugdzorg, gericht op het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor de jeugdige ernstig bedreigende gebeurtenissen". Bij risicomanagement gaat het in de eerste plaats om de veiligheid van het kind. "Voorkomen moet worden, dat de jeugdige

⁶ *Risicomanagement bureaus jeugdzorg inzake OTS pupillen/pupillen die onder toezicht gesteld zijn. Ontwikkeling van een meetinstrument (quick scan) en rapportage over de hiermee verzamelde data.* Duivendrecht: PI Research (september 2007).

(opnieuw) slachtoffer wordt van mishandeling, verwaarlozing of misbruik” (*Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij: De nieuwe methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling*. Utrecht: MOgroep (januari 2007)).

Risicomangement is breder dan risico-inschatting of risicotaxatie; het taxeren en beperken van risico's voor het kind dient voortdurend te gebeuren tijdens de uitvoering van de ondertoezichtstelling.

Verwachtingen Inspectie jeugdzorg

De Inspectie jeugdzorg verwacht dat Bureaus Jeugdzorg op systematische en professionele wijze risicomangement toepassen bij onder toezicht gestelde kinderen. Dit houdt in dat:

- Gezinsvoogden een risico-inschatting maken van de veiligheid van het kind, waarbij meerdere bronnen worden benut en een gestandaardiseerd instrument gebruikt wordt om de risico's ook op objectieve wijze in te schatten.
- De risico-inschatting regelmatig gedurende de ondertoezichtstelling herhaald wordt, zowel op vastgestelde momenten als op momenten waarop dit nodig is gezien de situatie van het kind.
- Er interne richtlijnen zijn voor hoe te handelen bij een verhoogd risico voor de veiligheid van het kind en/of (een vermoeden van) kindermishandeling.
- De uitvoering van risicomangement intern getoetst wordt volgens een vastgelegde werkwijze.
- De organisatie voorziet in deskundigheidsbevordering van medewerkers om risicomangement op professionele wijze vorm te geven.
- Er bij interne en externe overdracht van zaken voldoende (schriftelijke) informatie voorhanden is over de risico's voor (de veiligheid van) het kind.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat risicomangement binnen de jeugdbescherming nog onvoldoende systematisch en professioneel wordt toegepast.

Onderbouwing van het oordeel

Uit de quick scan komt als algemeen beeld naar voren dat het inschatten van risico's voor de veiligheid van kinderen die onder toezicht zijn gesteld, in belangrijke mate gebeurt. Het inschatten van de veiligheid heeft een plek in de uitvoering van het werk van zowel de gezinsvoogden als van de teamleiders en gedragswetenschappers. De inspectie heeft hier waardering voor. Tegelijkertijd blijkt dat de Bureaus Jeugdzorg niet geheel voldoen aan bovenstaande verwachtingen.

Ter onderbouwing van het oordeel worden hieronder de belangrijkste conclusies uit de quick scan vermeld. De inspectie komt tot deze conclusies op basis van de bevindingen zoals weergegeven in het rapport '*Risicomangement bureaus jeugdzorg inzake OTS pupillen/pupillen die onder toezicht gesteld zijn*'.

Risico-inschatting gebeurt niet vaak genoeg en niet objectief genoeg

Gezinsvoogden vormen zich een beeld van de risico's voor een kind met behulp van eigen rapportages, rapportages van derden en mondelinge informatie van andere professionals. Ook het 'niet-pluis'-gevoel, de eigen klinische blik, wordt ingezet. Risico-inschatting gebeurt echter niet altijd systematisch. Zo is het gebruik van een instrument geen gemeengoed. Indien er wel gebruik van wordt gemaakt, betreft dit verschillende (zelfontwikkelde) instrumenten. Een groot deel van de ondervraagden vindt het gebruik van een instrument niet altijd noodzakelijk. Het komt ook voor dat medewerkers het gebruik van een instrument wel noodzakelijk vinden, maar in een organisatie werken waar geen instrument wordt gebruikt. Daarnaast blijkt dat de frequentie waarmee risico-inschattingen gebeuren, erg verschillend is. Duidelijk is dat het herhaald inschatten van risico's niet voldoende vaak gebeurt.

Geconcludeerd wordt dat de huidige praktijk, zoals deze blijkt uit de quick scan, met zich mee brengt dat gezinsvoogden niet uniform kunnen werken en risico's niet op objectieve wijze kunnen inschatten. Tevens is voor gezinsvoogden onvoldoende duidelijk wanneer gedurende de onder toezichtstelling risico-inschattingen nodig zijn en op welke wijze de uitkomsten in het dossier moeten worden vastgelegd. Deze onduidelijkheden staan een professionele, transparante werkwijze in de weg.

Controle op de uitvoering van risicomanagement is kwetsbaar

Richtlijnen hoe te handelen bij een verhoogd veiligheidsrisico zijn over het algemeen goed bekend bij de gezinsvoogden. Bovendien zijn er binnen de organisatie voldoende mogelijkheden om een verhoogd veiligheidsrisico te bespreken. Ook geven teamleiders en gedragswetenschappers aan tevreden te zijn met de wijze waarop gezinsvoogden de uitkomsten van risico-inschattingen bespreken met cliënten.

Een aantal andere belangrijke onderdelen van het werkproces is echter onvoldoende geobjectiveerd. Zo komt het regelmatig voor dat de bevoegdheden en verantwoordelijkheden met betrekking tot risicomanagement van de verschillende, binnen de jeugdbescherming werkzame, functionarissen niet zijn vastgelegd. Ook heeft een groot deel van de organisaties geen vastgelegde werkwijze voor de toetsing van de uitvoering van risicomanagement. Deze kwaliteitstoets vindt dan ook niet standaard plaats.

De conclusie luidt dat teamleiders en gedragswetenschappers het proces van risicomanagement over het algemeen goed in de gaten houden, maar door het gebrek aan beleid en systematiek is te veel afhankelijk van de toevallige kennis en werkwijze van de betreffende lijn- en/of staffunctionaris. Daar komt bij dat Bureaus Jeugdzorg volgens teamleiders en gedragswetenschappers lang niet altijd voldoende mogelijkheden bieden voor deskundigheidsbevordering van medewerkers op dit gebied.

De continuïteit bij overdracht is niet gewaarborgd

De interne overdracht van casussen aan een andere gezinsvoogd vindt voor een groot deel plaats op basis van mondelinge afspraken in plaats van volgens een vastgelegde werkwijze. Bij externe overdracht is er meestal, maar niet altijd, een vastgelegde werkwijze voor de te volgen stappen.

Dit betekent dat zowel bij interne als externe overdracht belangrijke informatie verloren kan gaan over de veiligheidsrisico's voor het kind. Ook is het voor teamleiders niet navolgbaar in hoeverre de afspraken zijn nagekomen.

Aanbevelingen

Op grond van bovenstaand oordeel komt de inspectie tot de volgende aanbevelingen.

Aan de Bureaus Jeugdzorg:

- Maak beleid voor risicomanagement om de veiligheid van het onder toezicht gestelde kind te waarborgen. Het beleid dient in ieder geval in de volgende punten te voorzien:
 - vastgestelde momenten waarop risico-inschattingen standaard plaatsvinden tijdens de ondertoezichtstelling en criteria op grond waarvan risico's opnieuw ingeschat moeten worden, buiten deze momenten
 - duidelijkheid over de vastlegging van de uitkomsten van de risico-inschattingen in het dossier
 - richtlijnen hoe te handelen bij een verhoogd risico voor het kind
 - een werkwijze voor de toetsing van de uitvoering van risicomanagement, inclusief duidelijkheid over de verschillende bevoegdheden en verantwoordelijkheden van medewerkers.

Zorg dat dit beleid ingevoerd wordt en goed bekend is onder medewerkers.

- Zorg ervoor dat het gebruik van een (gevalideerd) instrument voor risico-inschatting onderdeel van het beleid is. Bewaak hierbij dat dit instrument ter ondersteuning en niet ter vervanging van de intuïtie, het 'niet-pluis'-gevoel, van de gezinsvoogd komt.
- Zorg voor deskundigheid(sbevordering) bij gezinsvoogden in het toepassen van risicomanagement.
- Zorg ervoor dat de uitvoering van risicomanagement getoetst wordt op uniforme wijze. Voorzie hierbij ook in deskundigheid(sbevordering) van teamleiders en gedragswetenschappers.
- Regel dat bij interne en externe overdrachten de informatie-uitwisseling expliciet gaat over de risico's die het kind loopt en wat de gezinsvoogd heeft gedaan om de risico's te beperken. Zorg dat deze informatie-uitwisseling schriftelijk wordt vastgelegd.

Aan de MOgroep:

- Ondersteun en stimuleer snelle besluitvorming over het te gebruiken uniforme, gevalideerde instrument voor risico-inschatting. Het instrument dient gebruiksklaar te zijn vóór 1 april 2008, zodat alle bureaus jeugdzorg er uiterlijk 1 juli 2008 mee werken.

Aan de provincies / grootstedelijke regio's:

- Bevorder dat het in uw provincie / grootstedelijke regio werkzame bureau jeugdzorg de gewenste verbeteringen tijdig realiseert.

Bijlage 2: Toetsingskader Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen

Onderzoek Inspectie jeugdzorg

Het is van belang dat de jeugdbescherming zicht krijgt op risico's voor de veiligheid van het onder toezicht gestelde kind en alert blijft op mogelijke nieuwe risico's die zich tijdens de ots kunnen voordoen. Dit proces wordt aangeduid met de term risicomanagement. Onder risicomanagement wordt verstaan “*alle activiteiten van Bureau Jeugdzorg, gericht op het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor de jeugdige ernstig bedreigende gebeurtenissen*”⁷. Bij risicomanagement gaat het in de eerste plaats om de veiligheid van het kind.

In een drietal provincies onderzoekt de inspectie of er binnen de jeugdbescherming systematisch wordt gehandeld in het belang van de veiligheid van het kind. Het betreft de provincies Utrecht, Noord-Brabant en Zeeland.

De hoofdvraag van de inspectie luidt: Passen de Bureaus Jeugdzorg in Noord-Brabant, Utrecht en Zeeland risicomanagement systematisch toe bij onder toezicht gestelde kinderen?

Deelvragen zijn:

1. Heeft de sector/afdeling jeugdbescherming van het BJZ beleid vastgesteld voor risicomanagement om de veiligheid van het onder toezicht gestelde kind te waarborgen?
2. Voeren gezinsvoogden het beleid ten aanzien van risicomanagement zichtbaar uit in de praktijk?
3. Sturen teamleiders en gedragswetenschappers de gezinsvoogden aan op het toepassen van risicomanagement?

Wat verwacht de inspectie van Bureau Jeugdzorg (sector Jeugdbescherming) op het gebied van risicomanagement?

Risicomanagement bestaat uit twee hoofdactiviteiten: risico-inschatten en beperken. De inspectie verwacht deze hoofdactiviteiten terug te zien in het beleid van Bureau Jeugdzorg, de uitvoering door gezinsvoogden en de toetsing / aansturing door lijn- en staffunctionarissen.

Onder *risico-inschatten* verstaat de inspectie: het op basis van (systematisch) verzamelde informatie trekken van een conclusie over het risico op voor de jeugdige ernstig bedreigende omstandigheden/ gebeurtenissen.

Onder *beperken* verstaat de inspectie: het beperken van het risico op voor de jeugdige ernstig bedreigende omstandigheden / gebeurtenissen.

⁷ We sluiten hierbij aan op de Deltamethode; *Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij: De nieuwe methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling*. Utrecht: MOgroep (januari 2007).

In de eerste kolom van het toetsingskader komen de thema's beleid, uitvoering en toetsing/aansturing terug. In de tweede kolom staan de criteria geformuleerd waaraan de inspectie de toepassing van risicomanagement door Bureau Jeugdzorg toetst. In de derde kolom zijn de indicatoren benoemd aan de hand waarvan de inspectie nagaat in hoeverre aan de criteria wordt voldaan. In de laatste kolom staat beschreven van welke onderzoeksbronnen de inspectie gebruik maakt om vast te stellen of en in hoeverre de indicatoren aanwezig zijn.

Thema	Criteria	Indicatoren	Bronnen
A. Beleid voor risicomanagement	BJZ heeft uitvoeringsbeleid ⁸ van voldoende kwaliteit voor risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen	In het uitvoeringsbeleid is beschreven: - hoe en op welke momenten risico-inschattingen standaard plaatsvinden tijdens de ondertoezichtstelling en criteria op grond waarvan risico's opnieuw ingeschat moeten worden, buiten deze momenten - hoe – indien aanwezig - het gestandaardiseerde instrument voor risico-inschatting te gebruiken als onderdeel van risicomanagement - richtlijnen hoe te handelen bij een verhoogd risico voor de veiligheid van het kind en/of (een vermoeden van) kindermishandeling - een werkwijze voor de toetsing van de uitvoering van risicomanagement, inclusief duidelijkheid over de verschillende bevoegdheden en verantwoordelijkheden van medewerkers - hoe de continuïteit te waarborgen bij interne en externe overdrachten. In het uitvoeringsbeleid is t.a.v. de dossiers beschreven: - dat er concrete eisen tav de veiligheid van het kind vastgelegd worden (in het plan van aanpak) - dat de uitkomsten van de risico-inschattingen vastgelegd worden	Beleidsstukken Interviews

⁸ Onder uitvoeringsbeleid wordt verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.

	BJZ voorziet in de deskundigheid(sbevordering) van medewerkers mbt het toepassen van risicomanagement	- BJZ zorgt ervoor dat medewerkers geschoold zijn op de uitvoering en verantwoording van risicomanagement - BJZ zorgt ervoor dat medewerkers bekend zijn met het uitvoeringsbeleid van de eigen organisatie.	Beleidsstukken Interviews
B. Uitvoering van risicomanagement	Gezinsvoogden voeren het beleid mbt risico-inschatten in de praktijk uit en verantwoorden dit	Gezinsvoogden: - weten op welke momenten en hoe zij risico-inschattingen moeten uitvoeren - voeren risico-inschattingen uit op de aangegeven momenten en wijze - weten hoe het gestandaardiseerde instrument voor risico-inschatting te gebruiken ter ondersteuning van hun eigen intuïtie en gebruiken dit ook daadwerkelijk - leggen de uitkomst van risico-inschattingen in het dossier vast - handelen conform de richtlijnen bij bij een verhoogd risico voor het kind en/of (een vermoeden van) kindermishandeling - wisselen bij interne en externe overdrachten (schriftelijke) informatie uit over de risico's en over wat de gezinsvoogd heeft gedaan om de risico's te beperken - voeren bij verhoogd risico een mondelinge/ telefonische check uit bij de opvolgende gezinsvoogd of de informatie is overgekomen.	Interviews Dossieronderzoek Observatie
	Gezinsvoogden voeren het beleid voor beperken in de praktijk uit en verantwoorden dit	Gezinsvoogden: - weten wat de regierol inhoudt en hoe deze in te zetten in het belang van de veiligheid van het kind - stellen concrete eisen t.a.v. de veiligheid van het kind en leggen dit vast (in het plan van aanpak)	Interviews Dossieronderzoek Observatie

		- bewaken het nakomen van veiligheidseisen/afspraken die vastgelegd zijn in het hvp - stellen hun handelen bij op basis van de uitkomsten van de risico-inschatting.	
C. Toetsing/ sturing	Teamleiders en gedragswetenschappers toetsen en sturen in de praktijk op risicomangement	Teamleiders en gedragswetenschappers: - kennen de werkwijze/ concrete gedragsregels uit het beleid - sturen gezinsvoogden aan op het uitvoeren van dit beleid - toetsen de casussen inhoudelijk - leggen de uitkomst van deze toetsing vast - passen het uitvoeringsbeleid zo nodig aan op basis van ervaringen op casusniveau.	Interviews Dossieronderzoek Observatie